

Den multikulturelle drøm

– af Poul E. Andersen

IDanmark lever mere end hundrede forskellige folkeslag og etniske grupper med større eller mindre tilknytning til landet. Der er således ingen tvivl om, at Danmark er et multietnisk land. Multikulturelt er det også, hvis multikulturelt betyder, at mange kulturer er repræsenteret. Men det multikulturelle eller multikulturalismen opfattes som oftest som et filosofisk eller anskuelsesmæssigt begreb, og det er som sådan, det igennem den sidste generation har givet anledning til mange debatter både på det almene sociale og politiske plan og på sociologisk, antropologisk og filosofisk plan. Og litteraturen herom har i de seneste år været i stærk vækst.

I almindelig forståelse udtrykker multikulturalisme en positiv forestilling om, at nationalstaten kan eksistere som rammen om flere forskellige folkeslag og etniske grupper, hvor alle kulturer, religioner og traditioner er lige, nyder samme anerkendelse og respekt, hvor visse mindretal dog har krav på positiv særbehandling, og hvor man forventer et voksende fællesskab gennem gruppernes møde med hinanden. Og man ser et fornyet, tolerant samfund vokse frem deraf.

De oprindelige borgeres forhold til multikulturalismen er bestemt af grundlæggende politiske og traditionsbestemte holdninger, hvorudfra man beskriver kulturernes møde med hinanden og vurderer konsekvenserne deraf. Afgørende er også, hvordan man forestiller sig, at et flerkulturelt samfunds udvikling passer ind i de forventninger, man stiller både til sin egen kultur og til de nye kulturer, man står overfor.

Under indtryk af flygtningestrømmene og den kulturelle internationalisering har der udviklet sig en reversibel nuancering af multi-

Poul E. Andersen

---

kulturalismens begreb - i tilslutning eller i modsætning dertil -. Nuanceringen slår igennem i mange forskellige former for stillingtagen, men hovedsageligt i retning af liberalisme/individualisme eller i fællesskabstolkning, en såkaldt kommunitarisme. Trods forskelligheden mellem dem henter multikulturalismen stof fra begge sider.

I liberalismens/individualismens optik (f. eks. John Rawls) står det fast, at et samfund ikke kan holdes sammen gennem en bestemt ideologi, den være sig politisk eller religiøs. Det vil krænke individer med andre meninger og føre til undertrykkelse af friheden. I et liberalistisk samfund har staten som opgave at sikre lighed, tanke- og ytringsfrihed for alle borgere. Den er neutral og skal afstå fra ethvert forsøg på at påtvinge det enkelte menneske en bestemt måde at leve på. Alle former for religion eller kulturel udfoldelse hører privatlivet til. Liberalismens frihedstanker skal sammen med den offentlige fornuft skabe rammen omkring det multikulturelle samfund.

På god afstand af liberalismen finder man kommunitarismen. Her ønsker man at tage de kulturelle fællesskaber alvorligt, fordi samfundsfællesskaber er samfundets overlevelsesbetingelser. Kommunitarismen (f. eks. Charles Taylor, Bassam Tibi) tror ikke, at neutralitet er muligt i et multikulturelt samfund. Kulturer repræsenterer ikke nødvendigvis acceptable værdier. Bundethed til egenkultur udelukker dog ikke anerkendelse af andre kulturer.[1]

Multikulturalismen som begreb har ikke nogen lang historie. Men de træk i den specielt multikulturelle ideologi, som hedder kulturpåvirkning, kulturinspiration, kulturudligning eller kulturovertagelse har et historieførløb så langt som Methusalems. I dansk kultur spores det meget tydeligt. Dansk kultur er stærkt påvirket af tysk sprog, litteratur, teologi og filosofi. Fra Frankrig har vi i høj grad modtaget inspiration fra statstænkning og pædagogisk filosofi. Igennem den sidste generation er vi blevet tvangsfodret med amerikansk popkultur. Og

Den multikulturelle drøm

---

den amerikansk inspirerede teknologi er i gang med at forandre vort samfund på vitale områder. Der har ikke været tale om en kulturkamp i nogle af de nævnte tilfælde. Igennem årene er kulturelementer med en vis inertie blevet integreret i en bestående kultur.

Men mens kulturintegration eller kulturassimilation på det åndelige plan har sit eget løb, som mennesker kan følge eller vende sig fra, så forholder det sig ganske anderledes, når det er kulturbærende folkeslag, etniske grupper eller enkeltpersoner, som under pres fra ydre omstændigheder tvinges ind i et møde med hinanden. Her konfronteres man med andres anderledeshed og oplever, at egne værdier og normer anfægtes eller trænges tilbage. Og mennesker, der udstødes af deres egen kultur, eller hvis kultur anfægtes af et kulturmøde, der rummer stærkere holdninger end deres egne, kan opleve, at tab af kultur er det smerteligste af alt. Også fordi det bliver klart, at i et kulturmøde ligger også et spørgsmål om magt, om vindere og tabere.

På denne baggrund kan man undre sig over, at multikulturalismen har fået så stærk en placering i de vestlige lande. Zygmunt Bauman siger som en slags forklaring: »Multikulturalisme er for tiden de lærde og opinionsskabende klassers mest almindelige svar på den verdensomspændende usikkerhed om, hvilke værdier, der fortjener at blive højnet og dyrket, og hvilken retning udviklingen skal tage. Dette svar er hurtigt ved at blive »den politiske korrektheds« ypperste lovsætning, ja, bliver endog til et aksiom, der ikke kræver nogen forklaring«.[2]

Det er fra verdenssamfundets allerøverste top, man kan få inspiration til kampen for multikulturalismen. FN's højkommissær for menneskerettighederne Mary Robinson erklærede i 2001, at »den menneskelige mangfoldighed må anerkendes som et aktiv og ikke en ulempe, at fremmedfrygt under enhver form må forkastes, og at man må vælge en forpligtelse overfor det multikulturelle samfund i en verden, der håber på at høste fordelene ved globaliseringen«.[3] Også EU-topfolk

Poul E. Andersen

udtaler sig positivt om det multikulturelle. I europæiske lande som Nederlandene og Sverige betragtes det multikulturelle både som en forpligtelse og et gode, der ikke kan kritiseres.

Også mange danske politikere og erhvervsfolk ser en lys fremtid for Danmark som et multikulturelt land. Det radikale Venstre og de ideologiske medkæmpere, de kulturradikale, som også i et vist omfang finder støtte i andre partier, har også, ikke mindst i lyset af menneskerettighederne og mange internationale konventioner, forstået multikulturalismen som et naturligt udgangspunkt for det politiske arbejde med integrering af de store skarer af indvandrere i Danmark. For gennem indvandringen får landet tilført nye nødvendige ressourcer. Allerede for 25 år siden udtalte den radikale politiker Bernhard Baunsgaard i Folketinget, at mødet mellem danske og indvandrere kunne skabe noget nyt, som ville komme os alle til gode. Marianne Jelved, Elisabeth Gerner Nielsen og mange partifæller har udtrykt sig på lignende vis. Naturligt er det da også, at de radikale i principprogrammet 1997 fastslår, at Danmark skal være det åbne samfund.

Også fra mange andre sider kommer lovprisningen af multikulturalismen. I 1995 udtalte forfatteren Ole Hammer i bogen »Det flerkulturelle samfund«: »Det flerkulturelle Danmark er målet. Et Danmark, hvor man tænker flerkulturelt, træffer flerkulturelle beslutninger, organiserer sig flerkulturelt og handler i overensstemmelse hermed« [4]. Biskop Kjeld Holm, tidligere formand for Nævnet for etnisk ligestilling, siger i bogen »Visioner for religionsfrihed, demokrati og etnisk ligestilling«: Nævnet for etnisk ligestilling har en vision for det danske samfund, en vision om det multi-etniske velfærdssamfund, hvor der er plads til etnisk, kulturel og religiøs mangfoldighed, og hvor mangfoldigheden betragtes som et potentiale og ikke som et problem«.[5]

Drømmen om det multikulturelle er ikke blot noget, som enkeltpersoner udtalte sig om, det var omkring årtusindskiftet simpelthen

Den multikulturelle drøm

---

holdningen og vel at mærke det gode menneskes rette holdning i disse år.

Men vigtigere endnu er det måske, at der i de kulturradikale kredse lever en kulturopfattelse som kan drage næring af indvandringen af de mange fremmede kulturer. For dem betyder den traditionelle danske og nationalt prægede kultur og identitet blokering af nogle af de vigtigste tendenser i tiden, først og fremmest globaliseringen, internationaliseringen og ønsket om at svække den danske og europæiske koncentration om nationalitetsgrænserne. I både nutidige og fremtidige samfund må man lære at leve under uforudsigeligheden. Uvished og mangel på orden er den foreliggende verdens paradigme, og den må man indrette sig efter. Kulturel forskellighed er noget, der skabes og nyformuleres under givne vilkår. Flygtningeskarer er ikke mere en anormalitet, men den reelle virkelighed. Man kan beklage, at det forholder sig således, men man kan også glæde sig over de muligheder, der ligger deri, og som giver anledning til kulturfornyelse og ændring af gamle vaner. Globaliseringen må have sit forløb, den vil skabe et helt nyt samfund, som ikke bærer århundreders historier og traditioner med sig og er bundet deraf. Derfor kan der knyttes både forventning og begejstring til mulighederne i det multikulturelle samfund. Og bagved ligger den gamle marxistiske tanke, at der ud af kultureernes fællesskab vil opstå det dynamiske samfund, hvor de bedste elementer fra alle kulturer opgår i en syntese med ny blomstring på alle samfundsområderne. At multikulturalisme er identitetskaos, er man rede til at tage med i købet.

MULTIKULTURALISME OG KULTURRELATIVISME

Rødderne til nutidens multikulturalisme skal findes langt tilbage i historien. Men stærkest har de suget næring fra 1700-tallets oplys-

Poul E. Andersen

ningssideer, ikke mindst fra filosofferne John Locke og Jean-Jacques Rousseau. Med udgangspunkt i samtidens tanker om naturretten, dvs. forestillingen om, at der eksisterer et sæt uskrevne love, som er givne på forhånd, og som har deres gyldighed fra naturen selv, var det iflg. Locke indlysende, at alle mennesker var født lige, frie og uafhængige. Dette var udgangspunktet for al tænkning om samfundsdannelse. Rousseau delte den overbevisning, at alt samfundsliv havde udviklet sig fra en oprindelig naturtilstand, hvor en udviklet og forvokset civilisation og natur endnu ikke havde grebet ind i menneskenes naturlige forhold til hinanden. Det oprindelige åbne og ægte menneske var kendetegnet ved sin spontane godhed, umiddelbarhed og medfølelse, men civilisationen havde tvunget mennesket bort fra umiddelbarheden over i beregningen og den overlagte stillingtagen til sine egne vilkår, hvorved den naturlige umiddelbarhed var blevet forkrøblet. Sådanne tanker var ikke fremmede for samtiden, hvor forestillingen om »den ædle vilde« nåede oplysningstidens filosoffer i romantiseret form. Det er tydeligt, at multikulturalismen har opsuget mange af disse tanker.

Et nøglebegreb for oplysningstænkere var ideen om tolerance.

Tolerancen skulle være et ledende princip både for fyrster og den enkelte undersåt og betragtedes som et grundlæggende etisk princip for ethvert oplyst menneske. Tolerancetanken havde allerede fundet forsigtigt udtryk hos Martin Luther, men det blev fra Francois de Voltaires mange skrifter, det bredte sig og for alvor satte sig spor i den europæiske kultur. I sin ideelle form udtrykker tolerancetanken ideen om, at ethvert menneske har ret til at have sine egne meninger, sin tro og sine holdninger i fred samt retten til uden vold at kæmpe derfor. Til gengæld skulle alle andre have tilsvarende rettigheder og retten til at udbrede dem på fredelig vis. I mange sammenhænge er dette ideal realiseret i dag. Men en udglidning er ikke sjældnen, så at

Den multikulturelle drøm

---

de ideelle synspunkter snarere beskæres til at lyde: Gør hvad du vil, blot du ikke generer mig.

Oplysningstiden betegner et opgør med traditionstænkningen. Det betød først og fremmest en frigørelse fra både de politiske og de religiøse autoriteter. Da både politiske og filosofiske ideer hidtil havde hentet deres gyldighed fra religionen, måtte den være kampens egentlige mål. Mennesket og den menneskelige fornuft måtte fortrænge det guddommelige og alle religionens absolutte normer og dogmer, og alle andre former for absolutte ideer måtte bekæmpes. Relativismen er oplysningstidens ægtefødte barn.

Herefter har relativismen i kulturel sammenhæng på talrige områder manifesteret sig som den nye absolutistiske norm. Den bliver et bærende princip i multikulturalismen, for multikulturalismen relativiserer også kulturbegreberne, og det sker samtidig med, at den forfægter sin egen ideologis universelle gyldighed. Den kommer således i konflikt med den traditionelle vestlige kulturopfattelse, der anser den vestlige kultur for overlegen i forhold til næsten alle andre kulturer i verden. Ikke mindst i kolonitiden var det en almindelig opfattelse, at mennesker, der levede i »primitive« kulturer, burde være taknemmelige for at møde Vestens udviklede kultur og religion. For de multikulturelle må naturligvis sådanne holdninger være kulturimperialisme. Multikulturalisterne afviser, at der findes en bestemt overordnet kulturopfattelse, hvorfra de enkelte kulturer kan betragtes og vurderes. En kultur kan kun vurderes ud fra sine egne værdier og målestokke, hævder de, for også kulturværdier er relative. Derfor er det selvfølgelig, at alle har samme værdighed, at alle må vurderes lige. Det gælder også, selvom de for udenforstående rummer skikke, normer og ideer, som opfattes som mærkværdige, uæstetiske, brutale og direkte frastødende. Når de multikulturelle må drage denne konklusion, hænger det naturligvis også sammen med,

Poul E. Andersen

at kulturrelativismen bliver til på baggrund af en udviklet moralsk relativisme. Lighedstanken, tolerancekravet og relativiseringsaccepten er de væsentligste elementer i multikulturalismen. Bagved ligger så den bærende menneskeopfattelse, at mennesker dybest set er bærere af en grundlæggende naturlig godhed og stræben efter frihed og lighed i harmoni med hinanden på trods af modstridende kulturelle og religiøse traditioner.

Mange af multikulturalismens grundtanker har fået filosofiske udtryk, men også i litterær udformning har de sat sig spor. En af de markante udformninger møder vi i Gotthold Ephraim Lessings allegori om Nathan der Weise. (1779)

Nathan, den kloge og velgørende jøde, får sin visdom sat på prøve af den mægtige sultan Saladin, der stiller ham spørgsmålet om, hvilken af de store religioner, den jødiske, den kristne og den muhamedanske, der er den sande. Nathan fortæller da sin berømte allegori om en fader, der ejer den vidunderlige ring, som har den egenskab, at dens ejer er genstand for Guds velbehag. Manden har tre sønner, og hans opgave er at videregive ringen til den af sønnerne, som han elsker højest. Og da han er død, viser det sig, at alle sønnerne bærer en sådan ring, da han elskede dem alle lige højt. Dommeren, der skal dømme i sagen, må konstatere, at den ægte ring må være bortkommet, for ingen af sønnerne skiller sig ud som den, der elskes højest af de andre brødre. Derfor er det nu op til hver af de tre gudhengivent at stræbe efter i kærligheden at give faderens kraft til den ring, han har fået betroet. Sådan er de tre religioner stillet i forhold til hinanden, de har samme fader, venskab kræves af dem alle.

De tre religioner er da ligestillet, ingen af dem rummer den absolutte sandhed, kun den relative, og alle er forpligtede til at tåle, respektere og elske hinanden. De multikulturelle tanker sejrer, og digteren låner dem sin kraft.

Den multikulturelle drøm

DEN MULTIKULTURELLE VIRKELIGHED

Multikulturalisme er ikke udsprunget af rationel tænkning og nøgterne overvejelser. Den er en overbevisning, som rummer en ideologi med filosofiske grundtræk, politiske holdninger, tro og moralisme. Den er således beslægtet med religiøse forestillinger. Den kan på samme måde gøre krav på at sidde inde med sandheden og en moralsk overlegenhed. Men som alle andre forestillinger må den nødvendigvis gøre brug af rationelle argumenter, hvis den skal gøre sig gældende i et sekulært samfund. Postulater om at have ret eller om at besidde en højere grad af moralitet har ingen substans.

Totalitære stater har ingen plads til multikulturelle tanker. De har deres egne måder på, hvordan de løser de problemer, som vokser frem af en flerkulturel befolkning. Det er et kendt fænomen, som afslører sig i Hitler-Tyskland, i Titos Jugoslavien, i Sovjetunionen, i Mao-Kina og i de fleste muslimske stater.

I de fleste demokratiske lande kan flerkulturelle ideer og drømme derimod trives uanfægtet, hvor urealistiske de end er. De multikulturelle ved måske godt inderst inde og på afstand af deres lysende computerskærm, at stater, som danner rammen om flerkulturelle etniske samfund og grupper, der er tvunget til at leve sammen trods uforenelige kulturelle og religiøse holdninger, grundlæggende er splittelsessamfund. Men de nægter at tage problemerne alvorligt, og de drømmer om tolerance, respekt og uddannelse som den sikre vej til de gode menneskers samfund.

I Danmark har indvandringen skabt en smertefuld kulturel og politisk spaltning med de kulturradikale progressive kræfter på den ene side og de traditionsbærende og historisk forankrede på den anden side. Det er multikulturen overfor monokulturen, og det er på mange måder en opblussen af 1900-tallets kulturkamp, aktualiseret ved de

Poul E. Andersen

sidste årtiers voldsomme indvandring fra Nordafrika, Mellemøsten og Sydasiens. Indvandrerne adskiller sig fra den danske befolkning ved sprog, hudfarve, skikke og religiøse holdninger. Den muslimske del af indvandrerne markerer sig ved særlig kulturbevidsthed og negativ holdning til vestlig kultur og ofte til andre indvandreres medbragte kultur. Progressive danskere modtog de nye borgere med åbne arme og begejstring, men største delen af den danske befolkning modtog dem med bekymring og ængstelse. Store modsætninger skabte kløft i den danske befolkning. Sjældent har så store lidenskaber været på spil i det danske monokulturelle samfund.

Det Radikale Venstre kom til at spille en hovedrolle. Ideologisk set kom de kulturradikale med partiets støtte til at sætte indvandrings- og integrationspolitikens dagsorden. De multikulturelle tanker blev herved ledetråde i politisk tænkning gennem adskillige år. To hovedsynspunkter var bærende i debatten. Demografisk set er Danmark et aldrende samfund. Hvis velfærdssamfundet skal bevares, kræver det indvandring. Unge og stærke kræfter er nødvendige. Disse tanker slog igennem hos flere politiske partier og hos erhvervslivets ledere. Det andet synspunkt var, at et demokratisk land som Danmark må leve op til sine forpligtelser overfor menneskerettighederne og de internationale konventioner. Dette sidste synspunkt var i flere år lammende for enhver debat og hindrede udviklingen af en integrationspolitik, der kunne finde tilslutning hos landets borgere.

Men bag de radikales og de kulturradikales holdninger lå i virkeligheden deres multikulturelle drøm. De kunne ikke slippe tanken om det harmoniske multikulturelle samfund i pagt med den verden, som internationaliseringen og globaliseringen var ved at skabe. Provinsialismen og den indelukkede danske monokultur trængte til et spark, som kunne vække den søvnige småborgerlighed med dens nationalistiske og kristelige undertoner. Og med multikulturalismens

Den multikulturelle drøm

åbne forståelse og respekt for andre ville man bevæge sig hen imod det fællesskab, som menneskerettighedserklæringernes fædre havde set for deres indre blik. At det samtidig betød en alvorlig svækkelse af sammenhængskraften i det nationale fællesskab, var ingen anfægtelse for de radikale. I den radikale historiske tradition støder man ofte på trenden om rodfæstethed og loyalitet overfor landets politiske kultur, men samtidig har der udviklet sig en paradoksal uvilje mod det nationale. Den internationale orientering og alle strømninger, der var beslægtet hermed, tog over.

Intet kunne rokke de kulturradikales solidaritet med indvandrerne, ingen kritik tåltes, intet krav måtte stilles, for indvandrerne måtte behandles som ofre for den borgerlige intolerance. Fra den udgik de kræfter, som hindrede virkeliggørelsen af den radikale utopi. Med tiden voksede hos de progressive en fjendtlighed mod alle danske borgere, som ikke delte sådanne synspunkter, som fastholdt traditionelle danske synspunkter, eller som pegede på indvandringsproblemer, og de kulturradikale så spirende racisme og truende nationalisme overalt.

De multikulturelle tanker modsiges af realiteterne i indvandrerlandene. Den verdensopfattelse, den kulturforståelse og det menneskesyn, som de er udtryk for, dementeres af de virkelige forhold. Her er verdens antiteser ligeså stærke som dens synteser. Her er tvivl, frygtsomhed, modvilje eller had ligeså realistisk som åbenhed, velvilje, respekt og menneskekærlighed, og hverken kulturer eller mennesker, som skaber dem, kan anskues i formeltænkning.

Hos indvandrerne fra de ikke-vestlige lande er kløfter og splittelser iøjnefaldende, og ingen trylleord kan skabe de broer, som forener. Der er historiske modsætninger, nationale og økonomiske, kulturelle/religiøse modsætninger. Hertil kommer politiske modsætninger, som er medbragt fra hjemlandene. Og sprogforskelle mellem indvandrergrupper indbyrdes og i forhold til indvandrerlandets borgere gør det

Poul E. Andersen

---

vanskeligt blot at forsøge på at rationalisere problemerne. Fælles for alle indvandrere er også fremmedgørelse i forhold til modtagerlandets kultur, som fremkalder psykisk sensibilitet, mistro og hos mange endog fjendtlighed.

Også internt i de forskellige indvandrersamfund eksisterer der aktuelle eller slumrende konflikter. Som gruppe påkalder muslimerne sig størst opmærksomhed. De er bundet sammen af deres hellige skrifter og opfatter sig som medlemmer af det verdensomspændende trosfælleskab, umma. Men de er langt fra nogen ensartet gruppe. Sproglige, religiøse og traditionsforskelle adskiller dem. Modsætningerne mellem sunni-islam og shia-islam er markante, men begge retninger betragter Aleviter og Ahmadiyah-islam som kættere. Også i forhold til Zaidiyya og Ismailiya og de fundamentalistiske Wahabiter er der store reservationer. Der kan indgås ægteskab på tværs af retningerne, men sammenstød mellem grupper er hyppige og kan være alvorlige. I århundreder har Danmark været præget af såkaldt ræsonnable religiøse holdninger og livsanskuelser, dvs. det enkelte menneske har i sig plads til en sekulær, politisk holdning og en fri religiøs åndelig anskuelse. Med den muslimske indvandring er den ikke-ræsonnable orientering kommet til med dens religiøse totalitet. Denne absolutte forskel kan betyde fremkomst af et åndeligt ingenmandsland, som få tør bevæge sig ud i.

Undersøgelser blandt 2. og 3. generationsindvandrere i Tyskland viser, at der kun i meget ringe grad kan konstateres nogen bevægelse i retning af eller åbenhed overfor europæisk livsform. Tværtimod synes mange at søge deres muslimske identitet bekræftet ved at leve i overensstemmelse med islamiske grundprincipper.[6] Der er således tale om styrkelse af statiske normer, som ligger meget fjernt fra den dynamiske udvikling i vestlige samfund. Så længe muslimske indvandrere ser deres religion og størstedelen af deres kultur i lyset af en

Den multikulturelle drøm

---

tusindårlig skriftfundamentalisme, vil kulturmødekonflikterne leve uantastet.

Det modsætningsfyldte samfund, som masseindvandringen har medført, er en stor belastning for myndigheder, den sociale forsyning og befolkningen som helhed. Folketingsmedlem Anne-Marie Meldgård angiver [7], at de samlede udgifter til integration udgør 43 milliarder årligt. Samtidig sker der nedslidning af skoler og hospitaler. Der er voksende bolignød. De økonomisk dårligt stillede danskere bliver hårdt ramt. Fra skoler, hospitaler, lægekonsultationer og socialkontorer hører man i voksende grad om aggressiv optræden fra arabiske mænd, der afslører et temperament, som det er svært at takle i et vestligt samfund. Arbejdsløsheden blandt indvandrerne, især blandt kvinderne, er katastrofalt høj og voksende. Mange indvandrergrupper afslører en foruroligende kriminalitet. Og stadig mødes det danske samfund af krav om særbehandling og tillem্পning af dansk kultur til muslimske traditioner.

Der er ingen tvivl om, at det Radikale Venstres åbne indvandrerpolitik har skænket os ghettodannelserne som arv. Ghettodannelser er uundgåelige, da multikulturelle samfund altid udvikler sig til parallelsamfund med befolkningsgrupper, der lever isoleret i forhold til hinanden. Ghettodannelser er i princippet overførelse af mellemøstlige og afrikanske tilværelsesformer til nordeuropæisk kultur med solide hegn imellem. Mange anatolske landsbysamfund har indrettet sig sådan i Danmark. I ghettoens fællesskaber føler man tryghed og bevarer sine sociale og religiøse normer. De støttes af imamer, udsendt fra hjemlandene og af hjemlandenes TV-udsendelser. Politikernes forsøg på at opsplitte sådanne samfund er på forhånd dømt til at mislykkes. Jo stærkere pres, der lægges på beboerne, desto stærkere vokser den enkelte gruppes fællesskab internt og modstanden mod det omgivende samfund eksternt. Modstanden forstærkes af, at mellemøstlige indvandrere ofte er negative eller endog fjendtlige overfor vestlig kultur og civilisation. Det

Poul E. Andersen

---

forhindrer forpligtelse overfor det nye land, og det gør det acceptabelt at udnytte de sociale tilbud også udover gældende regler.

Ghettoerne er udfordrende for det demokratiske samfund, de blokerer tværgående kontakter, skaber negative myter om den omgivende kultur, fremmer dæmonisering og mistro, sproglig afmagt og fjendtlighed. De skærper modsætningerne mellem grupperne, skaber baggrund for fundamentalisme og giver arbejdsfelt for terroristsympatisører. Alvorligt er det, at der i parallelsamfund ofte opstår nye normer, som spiller ind ved afgørelse af konflikter, mens dansk jurisdiktion får svært ved at gøre sig gældende.

Kulturradikale tænker individualistisk. Derfor er de afmægtige og rådvilde, når de møder slægts- klan- og stammekulturer, og det er yderst uheldigt, for det er netop på det kollektive plan, fællessamfundet anfægtes. Det er grupper med sådanne forudsætninger, der formår at tilkæmpe sig særrettigheder eller forskellige former for skjult selvstyreadministration, især i ghettoerne. Men jo mere dette gør sig gældende, jo mere man reserverer sig i forhold til offentlige institutioner, desto mere svækkes den solidaritet, der er nødvendig for at skabe og opretholde et politisk og nationalt fællesskab.[8] Multikulturalismen træder ofte frem som rettænkende menneskers gode indsats for asylsøgere og indvandrere og deres integration. I virkeligheden er det vejen til samfundets indre opløsning.

De fleste multikulturalister lægger vægt på, at indvandrere fra ikke-vestlige lande medbringer rige og beundringsværdige kulturer, udformede gennem generationers kampe, erfaringer, tænkning og tro. Meget som står på højde med eller overgår vestlig kultur. Og det er naturligvis korrekt. Men det må ikke overses, at mange elementer heri også negativt udfordrer væsentlige demokratiske principper. Det gælder først og fremmest principperne om en personlig frihed, trosfrihed, ytringsfrihed og kønnenes ligestilling. Her kan der ikke gives køb. De multikulturelle

Den multikulturelle drøm

---

forestillinger om, at ingen kulturelle ytringer i sig selv kan gives forrang for andre, og at alle kulturer må bedømmes ud fra egne grundlæggende synspunkter, da alle vurderinger er relative, er dybt problematiske. Med rette kan man hævde, at multikulturalismen betyder et groft svigt. Hvem kan således ud fra denne argumentation gøre op med f.eks. omskæring af småpiger og kvindeundertrykkelse i det hele taget. Den skarpe islamkritiker Ibn Warraq udtrykker det således: »Hvis relativismen er sand, får det som konsekvens, at man ikke kan sammenligne Jesus Kristus, Sokrates eller Solon med Hitler, vi kan ikke sige, at Jesus var moralsk højerestående end Hitler, hvilket er absurd«. [9]

Multikulturalismens ideologi bærer en stor del af ansvaret for, at Danmark har modtaget en indvandrergruppe, større end vi kan magte, og for at mange nødvendige integrationsinitiativer har haft vanskeligt ved at blive realiteter. Multikulturalismen må nødvendigvis problematiseres, dens naivitet og lighedssværmeri må afsløres, og det må stå lysende klart, at alle former for kulturmøde rummer ansatser til kulturkonflikter. Og de må tages alvorligt. Kulturkonflikter har altid kaldt på kulturens vrangsider. Nuancer forsvinder. Det sorte og det hvide trækker grå spor efter sig op igennem hele historien.

Et samfund kan kun overleve, hvis det bevarer sin indre sammenhængskraft, bygget på et historisk, sprogligt, politisk og religiøst fællesskab med respekt for grundlæggende værdier som demokrati, borgerrettigheder og med vilje til at kæmpe herfor. Multikulturalismen er identitetsløs og derfor et angreb på dansk identitet og sammenhæng.

FODNOTER

- [1] Om liberalisme og kommunitarisme, se en nærmere præsentation i Allan Friis Clausen og Poul Storgaard: *Det multikulturelle samfund*, Systime 2005 og Jean Fischer: *Integration: hvad er problemet*, Kvan nr. 73, 2005
- [2] Zygmunt Bauman: *Fællesskab*. Hans Reitzels Forlag 2003. p. 124

Poul E. Andersen

- [3] Menneskerettighederne i skyggen af 11. september. Kristeligt Dagblad 20. juni 2001.
Oversat fra Los Angeles Times Syndicate af Annelise Ebbe
- [4] Ole Hammer og Charlotte Toft: Det flerkulturelle Danmark, Forlaget Klim 1995, p. 110
- [5] Visioner for religionsfrihed, demokrati og etnisk ligestilling. Nævnet for etnisk ligestilling 1999, p.7
- [6] Tariq Ramadan: To be a European Muslim. The Islamic Foundation 1999 UK Leicester, 144
- [7] Berlingske Tidende 4. februar 2002
- [8] Per Mouritsen: Multikulturalisme og liberalt medborgerskab. En oversigt og typologi. In Politica 35, nr. 2, 2003, p. 185
- [9] Ibn Warraq: Derfor er jeg ikke muslim. Forlaget Lindhardt og Ringhof 2004. p 159